

תמר יגר

אגף לחימה במזיקים, המשרד להגנת הסביבה

אורי שלום

אגף לחימה במזיקים, המשרד להגנת הסביבה

ציטוט מומלץ

יגרת ושלום א. 2011. עשור להתמודדות מתמשכת עם קדחת מערב הנילוס בישראל. *אקולוגיה וסביבה* 2(1): 13-14.

נקבת יתוש הטיגריס האסייני ניזונה ממנת דם של אדם | הצילום באדיבות (USA) Prevention Centers for Disease Control and

עשור להתמודדות מתמשכת עם קדחת מערב הנילוס בישראל

[בקצרה](#)

גיליון אביב 2011 / כרך 2(1) 20 בינואר, 2011

קדחת מערב הנילוס (קמ"ה, היא "קדחת הנילוס המערבי" West Nile fever) מוכרת בישראל מתחילת שנות ה-50 של המאה הקודמת. במהלך המחצית השנייה של המאה ה-20 היו לפחות שתי התפרצויות של המחלה. בשנת 2000 הייתה התפרצות גדולה של המחלה בארץ. בשנה זו אובחנו כ-450 חולים, מתוכם מעל 40 איש נפטרו. מאז שנת 2000 מאובחנים בארץ בכל שנה עשרות רבות של חולים, לעתים מעל מאה חולים בשנה, וישנם אף מקרים בודדים של מוות. בשנת 2010 (עד מחצית נובמבר) אובחנו יותר ממאה חולים, 10 מתוכם נפטרו.

קדחת מערב הנילוס היא מחלת חום דמוית שפעת, הנגרמת מנגיף. לרוב, המחלה חולפת מאליה ללא כל סימנים או סיבוכים. במקרים מסוימים מופיעים סימנים אופייניים: עלייה בחום הגוף, כאבי ראש, כאבי גרון ועייניים דומעות. כשהמחלה תוקפת בצורה קשה, היא עלולה אף לגרום לדלקת מוח או לדלקת קרום המוח, וחלק מהמקרים הקשים מסתיימים במוות. בעבר פגע נגיף קמ"ה באופן קשה גם במשק החי. לסוסים קיים חיסון מזה שנתיים, אך עדיין לא פותח חיסון כנגד המחלה עבור האדם.

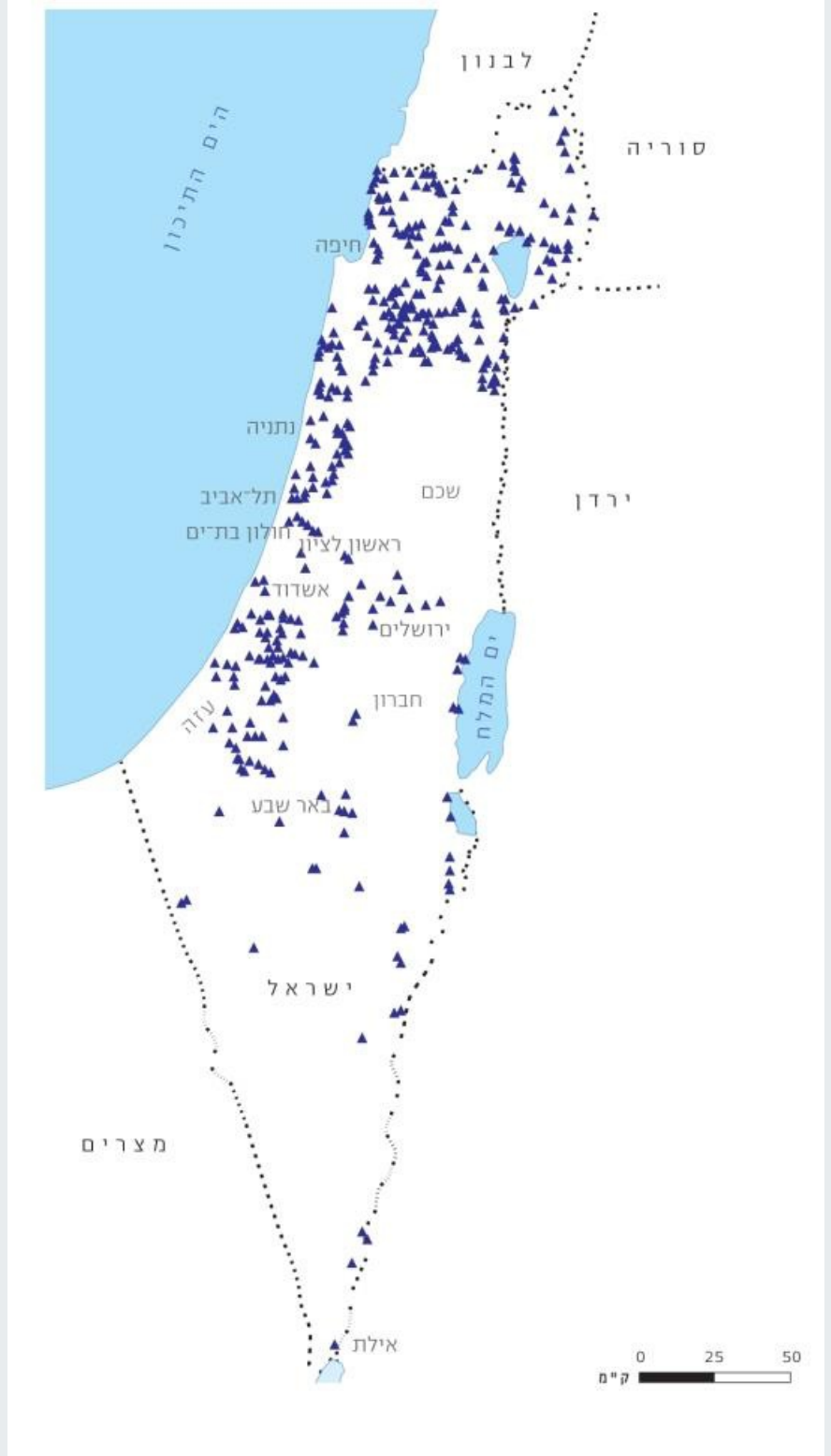
עופות-בר הם המאגר העיקרי לנגיף, ויתושים שעוקצים אותם נדבקים בו. בנוסף, בודד הנגיף גם מקרציות. הקרציות מעבירות את הנגיף לעופות (יונים, תרנגולות ואחרים), שמהם הוא עובר ליתושים. הנגיף מתרבה בגוף היתושים ובהמשך מועבר בעקיצה לאדם, לסוסים ולבעלי חיים אחרים. הנקבות הן אלה שעוקצות, כדי להשיג דם הנדרש להתפתחות הביציות שלהן. ריכוז הנגיף בגופם של סוסים ובני אדם נמוך מכדי להוות מאגר שיכול להדביק יתושים.

יתושים העיקריים המעבירים את הנגיף לאדם הם מהסוג קולקס (*Culex*). שניים מתוך 16 המינים של סוג יתושי הקולקס בישראל, מהנפוצים בארץ, נמצאו כנשאים העיקריים של הנגיף בישראל: יתוש הבית המצוי (*Culex pipiens*) והיתוש החד-פסי (*Culex perexiguus*). בשנים האחרונות התפשט בארץ מין חדש מסוג חדש – יתוש הטיגריס האסייני (המוכר בציבור בכינוי יתוש הנמר האסייתי – *Aedes albopictus*), שעוקץ גם במהלך שעות היום. אנו לומדים כיום את תפוצתו ואת יכולתו להעביר את נגיף קמ"ה לאדם.

בהיעדר חיסון מתאים, הדרך היחידה להתמודד עם העברת הנגיף לאדם היא לפעול נגד היתושים המעבירים את הנגיף. פגיעה בעופות-בר ואיתור קרציות והדברתן אינם אפשריים.

מאז שנת 2000 מקיים המשרד להגנת הסביבה פעילות נרחבת להפחתת הסכנה מקמ"ה. מערך הניטור והפיקוח של היתושים בישראל שודרג, והוא כולל 10 מנטרים ומערכת ממוחשבת למעקב אחר תוצאות הניטור והפיקוח. [באיור 1](#) ניתן לראות את תפוצת מקווי המים בישראל שאותרו כבתי הגידול העיקריים להתפתחות יתושי הקולקס. מרבית בתי הגידול מזוהמים במי קולחים, שהחומר האורגני בהם הוא מקור תזונה עשיר לזחלי היתושים.

איור 1. בתי גידול עיקריים ליתושי קולקס בארץ בשנים 2001-2010

איור 1
בתי גידול עיקריים ליתושי קולקס בארץ בשנים 2001-2010

בחודשים אפריל-נובמבר, כשמפגע היתושים בשיאו, דוגם צוות הניטור של המשרד מקווי מים במטרה לבדוק את מידת

ההצלחה של הרשויות המקומיות בהדברת זחלי היתושים בבתי הגידול הפוטנציאליים שלהם. בהתאם לממצאים ניתנות הנחיות לרשות המקומית להמשך הטיפול. אם הרשות המקומית לא פועלת לפי ההנחיות של המשרד להגנת הסביבה, היא צפויה לקנס ואף לפתיחת תיק פלילי. הטיפול בכל בית גידול צריך להתבצע באופן הידודותי ביותר לסביבה, כדי לא לפגוע בערכי טבע, כמו שלוליות חורף ושמורות טבע. בנוסף, מבצע צוות הניטור לכידות של יתושים בוגרים בכל הארץ לאיתור נגיף קמ"ה. אם נמצאים יתושים נגועים, מועברת הודעה בנושא זה לרשות המקומית ולציבור הרחב.

למרות כל האמור לעיל, הפעולות של המשרד להגנת הסביבה ושל הרשויות המקומיות אינן מספקות. הציבור חייב לתרום את חלקו בהפחתת כמות היתושים בשטח שבחזקתו: לייבש מקורות מים בחצרות, על הגגות ובמקלטים, ולהודיע לרשות המקומית על כל מפגע יתושים בשטח הציבורי. בנוסף, מומלץ להתגונן מעקיצות יתושים על-ידי התקנת רשתות בדלתות ובחלונות ולהשתמש בתכשירים דוחי יתושים מחוץ לבית ובתוכו.